

De geboorte van een veulen

Het seizoen is weer begonnen! Voor de fokkers een spannende tijd. Komen de veulens weer gezond ter wereld en zullen de merries weer vlot drachtig worden? Een mooi moment om nog eens op een rijtje te zetten waar we op moeten letten en wat we kunnen doen om eventuele problemen rond het afveulen te voorkomen.

De voorbereiding op de geboorte

Ter voorbereiding op de geboorte is een aantal zaken van belang. Om te zorgen dat de merrie een optimale hoeveelheid antistoffen aan het veulen kan meegeven, moet de merrie 4-6 weken voor het veulenen gevaccineerd worden. Vlak voor het veulenen moet de merrie nogmaals ontwormd worden. Let hierbij op welk middel gebruikt wordt omdat niet alle middelen geschikt zijn. Een geregistreerd middel met als werkzame stof ivermectine kan veilig gebruikt worden.

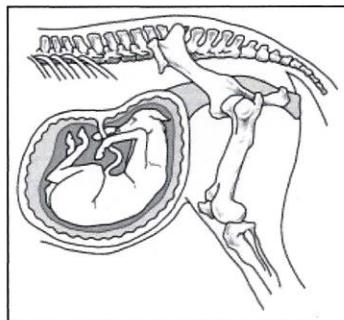
Bij sommige merries is het bovenste deel van de vulva dichtgezet. Dit wordt gedaan omdat deze merries anders lucht aanzuigen. Met deze lucht komen allerlei bacteriën mee waardoor een baarmoederontsteking veroorzaakt kan worden. Dit kan de oorzaak zijn van het niet drachtig worden van een merrie. Als zo'n merrie toch drachtig wordt kan het zijn dat hierdoor de placenta geïnfecteerd wordt, waardoor een abortus kan optreden. Als de merrie gaat veulenen zal dit dichtgezette deel geopend moeten worden. Als een alarmsysteem aanwezig is en het is min of meer zeker dat er iemand bij de geboorte aanwezig is, kan dit dichtgezette deel vlak voor de geboorte met een geschikte, scherpe schaar opgeknepen worden. In dit geval kan de merrie tot ongeveer 6 uur na de geboorte eventueel direct weer dichtgezet worden. Als er minder zekerheid is dat er iemand bij de geboorte aanwezig is, is het verstandig de merrie ongeveer 10 dagen voor de geboorte open te maken. (Als de merrie eerder verschijnselen vertoont dat de geboorte nadert, eventueel eerder) In deze gevallen kan de vulva het beste 10-14 dagen na het veulenen weer dichtgezet worden.

De geboorte

Na ongeveer 11 maanden vol spanning afgewacht te hebben, is het dan eindelijk zover dat de merrie aan de tijd is. Het zakken van de bekkenbanden, het opuiëren en het slap worden van de vulva zijn tekenen dat de geboorte nadert. Het meest betrouwbaar zijn de veranderingen van het uier.

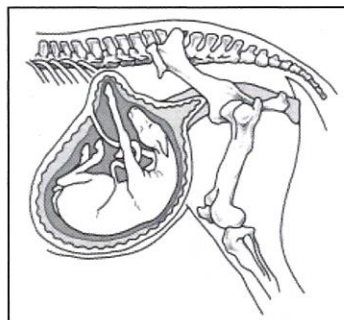


Het 'kegelen' (het verschijnen van ingedroogde druppeltjes biest aan de uiteinden van de tepels) vindt meestal 1-4 dagen voor de geboorte plaats. Een enkele keer kan dit tot wel 2 weken voor de geboorte al zichtbaar zijn of eventueel helemaal niet.



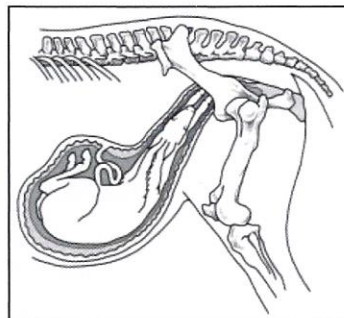
De geboorte begint met de ontsluitingsfase. De merrie is wat onrustig, krabberig, vergelijkbaar met milde koliekverschijnselen. Dit wordt veroorzaakt door contracties van de baarmoeder (weeën). Door deze contracties wordt de vrucht tegen de baarmoedermond aangedruwd die mede

hierdoor verslapt ('ontsluiting'). In het laatste deel van de dracht ligt het veulen op zijn rug in de baarmoeder. Om het veulen heen bevinden zich twee vruchtvliezen. Het binnenste vruchtvlies is de voetjesblaas. Het buitenste vruchtvlies, de waterblaas, zit vast aan de binnenkant van de baarmoeder. Via de vruchtvliezen en de navelstreng wordt het veulen voorzien van zuurstof en voedingsstoffen. Tijdens de ontsluitingsfase strekt het veulen de voorbeentjes en draait het veulen om zijn lengte-as.



De voorbeentjes komen nu richting bekkenholte. Als door de baarmoedercontracties de druk in de baarmoeder verder stijgt, breekt het buitenste vruchtvlies (waterblaas) ter plaatse van de baarmoedermond en komt het vruchtwater af.

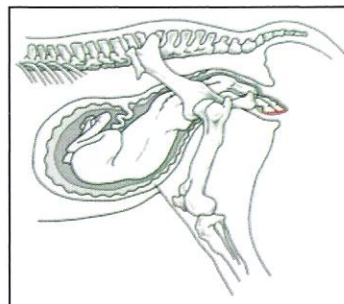
Nu kunnen vruchtdelen in de geboorteweg gedreven worden en gaan de baarmoedercontracties ondersteund



worden door de buikpers en is de uitdrijvingsfase begonnen. Normaal wordt het veulen nu binnen een half uur geboren. Het eerste wat van de buitenkant zichtbaar wordt is het binnenste vruchtvlies (voetjesblaas) waardoor een voorvoetje vaag zichtbaar is. Vlak achter het eerste voetje wordt

het tweede voetje zichtbaar en even later boven de voorbeentjes het neusje.

Vervolgens wordt de rest van het veulen uitgedreven. Meestal is het binnenste vruchtvlies inmiddels gebroken. Zo niet, dan moet dit door de begeleider gedaan worden zodat de neusgaten vrij zijn om te kunnen ademen.



Meestal is direct na de uitdrijving de navelstreng eerst nog intact. Het is goed om de navelstreng zo lang mogelijk heel te houden zodat nog een hoeveelheid bloed vanuit de placenta naar het veulen stroomt. De navelstreng breekt zodra de

merrie opstaat of als het veulen gaat bewegen, op een voorbestemde plaats.



En daar is het net geboren veulen!



Een uitgespreide placenta. Het bovenste deel is de waterblaas, het onderste deel de voetjes. De waterblaas zit hier binnenste buiten. We kijken dus naar de binnenkant van de waterblaas.

De laatste fase is de nageboortefase. Tijdens deze fase worden de vruchtvliezen (nageboorte) afgedreven. Het deel van de nageboorte wat uit de vulva hangt kan het beste opgeknoopt worden zodat de merrie er niet op gaat staan. Op deze manier blijft de nageboorte heel en helpt het gewicht ervan het vlot afkomen van de nageboorte. De nageboorte komt normaal binnen 2 uur na de geboorte af. Zodra de nageboorte er af is moet gecontroleerd worden of de nageboorte compleet is en of er geen afwijkingen zijn. In sommige gevallen kunnen afwijkingen in de nageboorte wijzen op bepaalde risico's voor het veulen. Door dan vroegtijdig alert te zijn op mogelijk te verwachten problemen, kan in een vroeg stadium ingegrepen worden als dit nodig is.

Kader bij de geboorte van het veulen:

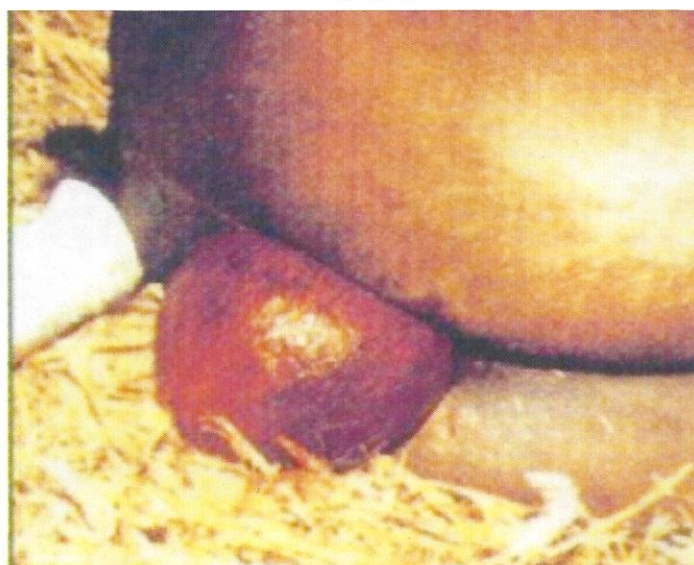
Welke maatregelen moeten genomen worden om alles goed te laten verlopen?

- Bij 'dichtgezette' merries, moet de vulva op tijd voldoende geopend worden.
- Zorg voor een schone, ruime box met voldoende bedding.

- Zorg dat een middel om de navel te ontsmetten (bv betadine) bij de hand is.
- Zorg dat een geschikte fles aanwezig is, mocht het veulen niet snel genoeg drinken.
- Eventueel kan voor de hygiëne een bandage om de staart gedaan worden en de vulva met lauw water schoongemaakt worden
- Let op dat de merrie zodanig gaat liggen dat er voldoende ruimte achter de merrie is.
- Vervolgens is het belangrijkste dat opgelet wordt of alles normaal verloopt.

Wanneer ingrijpen?

- Als in plaats van de witte voetjesblaas een rode waterblaas, de zgn. 'redbag' uit de vulva zichtbaar is, moet acuut ingegrepen worden. Er is in dit geval sprake van een vroegtijdige loslating van de placenta waardoor het veulen een tekort aan zuurstof krijgt. Deze waterblaas moet zo gauw mogelijk gebroken worden en het is zaak dat het veulen zo snel mogelijk geboren wordt.



- Als na het breken van de vliezen het veulen na een half uur niet geboren is, of als er langer dan 10 minuten geen vordering is, moet met schone, ontsmette handen gevoeld worden of het veulen een normale ligging heeft.
- Als het veulen 'in de vliezen' geboren wordt, moeten de vliezen gebroken worden.
- Wanneer na 2 uur de nageboorte niet af is, moet de merrie behandeld worden. Het 'aan de nageboorte staan' kan vervelende complicaties als baarmoederontsteking en hoefbevangenheid veroorzaken.

Afhankelijk van de ervaring van de fokker/begeleider zal in deze gevallen een dierenarts gewaarschuwd moeten worden.

De eerste levensdag

Zodra het veulen geboren is en de navelstreng is afgebroken, moet de navel gedesinfecteerd worden met bv. betadine-oplossing. Vervolgens kan het veulen het best in borstbuikligging voor de merrie gelegd worden. In deze houding is de gasuitwisseling tijdens de ademhaling het meest effectief en kan de merrie het veulen aflikken. Al vrij snel zal het veulen pogingen ondernemen om te gaan staan. Een gezond veulen staat binnen 1-2 uur en drinkt binnen 3-4 uur. Een veulen komt zonder antistoffen ter wereld. Dit komt doordat de placenta van de merrie geen

antistoffen doorlaat. Antistoffen zijn stoffen die het veulen beschermen tegen ziektes en zijn geconcentreerd in de biest. De biest wordt in het uier, onder invloed van hormonen, in de laatste 2-4 weken van de dracht geproduceerd. De productie van antistoffen door het veulen zelf begint op een leeftijd van 10-14 dagen maar pas vanaf 12-14 weken zijn de spiegels hoog genoeg om het veulen bescherming te geven. Met name de eerste levensmaanden is de weerstand van het veulen dus afhankelijk van de antistoffen die het veulen uit de biest heeft opgenomen.

Nadat het veulen gedronken heeft, komt de biest via de maag in de darm. Speciale cellen in de darmwand nemen de antistoffen op uit de biest. Vervolgens worden deze antistoffen opgenomen in het bloed. Dit systeem is de eerste 8 levensuren het meest efficiënt. Daarna worden deze 'speciale' darmwandcellen geleidelijk vervangen door 'gewone' darmwandcellen die geen antistoffen kunnen opnemen. De opname van antistoffen in het bloed neemt daardoor af en al na ongeveer 12-24 uur is dit gedaald tot bijna 0! Hieruit blijkt het grote belang van de opname van biest in de eerste levensuren. Het is dan ook verstandig om als het veulen binnen 3 uur niet drinkt, biest met een fles te geven. Als dit niet lukt, kan een dierenarts biest toedienen met een neussonde. Het veulen moet binnen 8 uur na de geboorte minimaal een liter biest binnenkrijgen.

Indien getwijfeld wordt aan de hoeveelheid antistoffen die het veulen binnengekregen heeft, kan een bloedtestje gedaan worden. Dit testje geeft aan hoeveel antistoffen in het bloed van het veulen aanwezig zijn. Dit testje kan vanaf 18 uur na de geboorte uitgevoerd worden.

Indien het testje aangeeft dat het veulen een te lage antistoffen spiegel heeft, moet het veulen om een goede weerstand te hebben, extra antistoffen toegediend krijgen. Echter als de darmwandcellen eenmaal 'gesloten' zijn, kan het veulen dus via het maagdarmkanaal geen antistoffen meer opnemen. Er moeten dan antistoffen uit het bloed van een ander paard rechtstreeks in het bloed van het veulen gebracht worden. Dit wordt gedaan door plasma (= bloed zonder rode bloedcellen) van een donorpard via een infuus in de bloedbaan van het veulen toe te dienen.

Een te lage hoeveelheid antistoffen in het bloed wordt meestal veroorzaakt doordat het veulen te weinig biest of te laat na de geboorte biest gedronken heeft. Behalve door te weinig of te laat opnemen van biest, kan dit ook veroorzaakt worden door een slechte kwaliteit van de biest. De kwaliteit van de biest is gemiddeld lager bij merries die voor het eerst veulen en bij merries ouder dan 15 jaar. Daarnaast hebben bepaalde rassen (oa dravers!) gemiddeld een mindere kwaliteit biest dan andere rassen. Nog een andere oorzaak voor een lage antistoffenspiegel is het lekken van biest voor het veulen waardoor een hoeveelheid biest verloren gaat.

Voor het bepalen van de kwaliteit van de biest zijn speciale testjes in de handel. Een andere manier is het gebruik van een speciaal hiervoor bestemde refractometer. De kwaliteit van de biest kan het best getest worden voor het veulen gedronken heeft. Als de kwaliteit onvoldoende is kan hierop ingespeeld worden door goede kwaliteit biest van een andere merrie of, als dit niet beschikbaar is, kunstbiest te geven. In deze gevallen zal het zeker verstandig zijn om op de 2e levensdag te controleren of de hoeveelheid in het bloed opgenomen antistoffen voldoende is. Wat ook nog typisch hoort bij de eerste levensdag is het afkomen van het darmpek.



De eerste mest is het zwarte, klevende darmpek



Een veulen met koliek als gevolg van darmpekverstopping. Deze veulens gaan vaak op hun rug liggen.

Dit is de eerste 'mest' die het veulen maakt en is klevend en zwart van kleur. Normaalgesproken komt dit binnen 24 uur af. Soms hebben veulens moeite met het uitdrijven van het darmpek en staan dan met het staartje omhoog te persen. In een later stadium worden deze veulens koliekerig en vaak gaan deze veulens op hun rug liggen. Dit komt met name bij hengstveulens voor maar het kan ook bij merrieveulens. In veel gevallen kan dit verholpen worden door het toedienen van een klysma. Dit is een vloeistof die darmpek verweekt en glibberig maakt en het afkomen ervan stimuleert. De vloeistof kan met een flexibel slangetje via de anus in de einddarm toegediend worden. Het is raadzaam voor fokkers om een klysma in huis te hebben. In milde gevallen komt het darmpek na het toedienen van een klysma vaak vlot af. Als dit niet zo is of wanneer het veulen echt koliekerig wordt, is het verstandig een dierenarts te raadplegen.

Samenvattend:

De eerste levensuren van het veulen zijn van essentieel belang. De opname van antistoffen via de biest kan alleen op de eerste levensdag en wordt na 8 uur al minder effectief. Een veulen met te weinig antistoffen heeft weinig weerstand en is vatbaar voor allerlei vervelende aandoeningen. Door te zorgen voor een goede antistoffen voorziening kan veel ellende voorkomen worden.

Dit artikel is met toestemming overgenomen uit de Breeders special van het blad "Draf&Rensport"